

Carl Julius Spindler og hans digtning

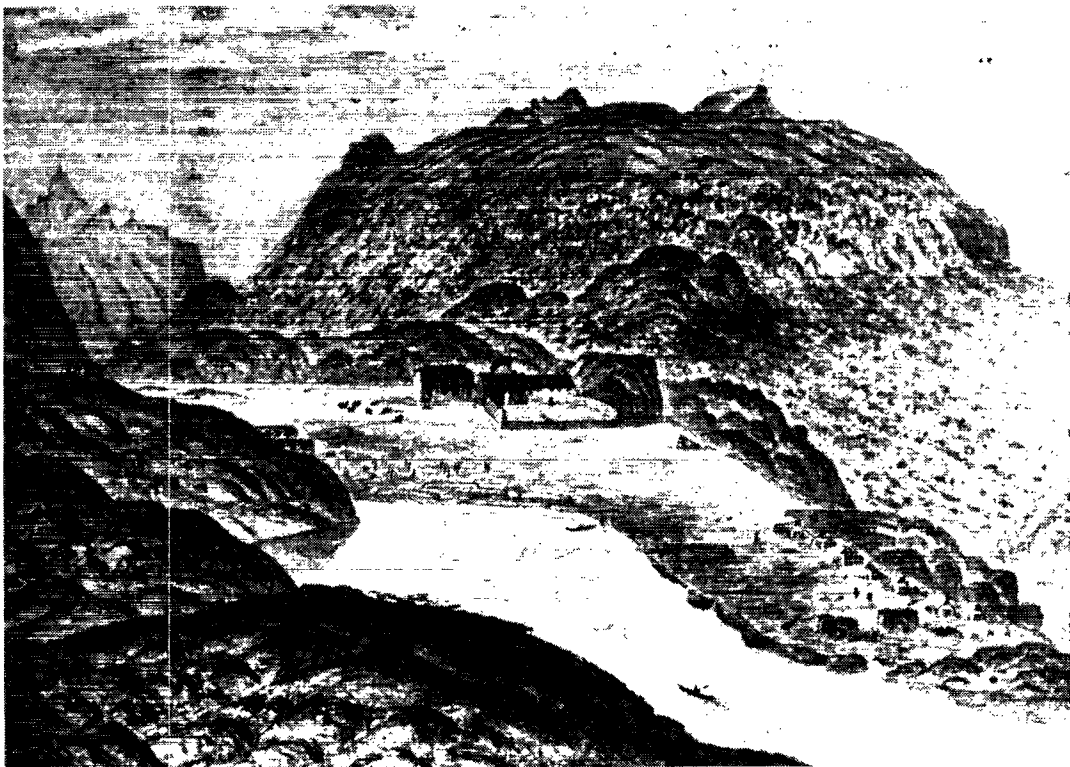
Af Chr. Berthelsen

C.J. Spindler var en af de herrnhutiske missionærer, der havde levet sig stærkt ind i de grønlandske forhold og var kommet til at stå den grønlandske befolkning nær. Han blev født den 11. februar i Einsiedel i Sachsen 1838 og døde den 13. november 1918 i Kleinwelka. Spindlers navn kendes i Grønland den dag i dag gennem hans salmer og sange. Det store flertal af dem er blevet stående i de reviderede udgaver af salmebogen og sangbogen, hvilket borger for popularitet og kvalitet.

Personen Spindler ved vi en del om bl. a. gennem artikler i grønlandske tidskrifter af folk, der har kendt ham personligt. I Brødremenighedens missionsblad, Missionsblatt der Brüdergemeine, nr. 6 juni 1919, er der skrevet en nekrolog over Spindler. Desuden har Spindler selv skrevet sin biografi på tysk. Magister Morten P. Porsild (1872–1956), den kendte mangeårige leder af Arktisk Station i Godhavn, har lavet en oversættelse af denne biografi til dansk og har overladt materialet til den grønlandske præst og forfatter Otto Rosing (1896–1965), der interesserede sig me-

get for biografier som et led i sin beskrivelse af grønlandske kulturtraditioner. Otto Rosing udgav denne selvbiografi på grønlandsk i 1933 med et kortfattet efterskrift om herrnhuternes missionsvirksomhed i Grønland og om Spindlers digtning. Titlen på det lille hæfte på små 50 trykte sider er »Carl Julius Spindlerip inûnerminik okalugtuâ« (C. J. Spindlers selvbiografi). Otto Rosing har desuden skrevet en artikel om Spindler i bogen »Fem grønlandske digtere«, en dobbeltsproget bog, udgivet af Grønlands kulturelle Råd i 1956.

Carl Julius Spindler var i lighed med flere af Brødremenighedens missionærer håndværksuddannet. Han var sadelmager af profession. Som det var skik og brug dengang var Spindler i en periode »på valsen« og vandrede fra by til by i Tyskland. Han havde svært ved at finde ro, og ved et tilfælde kom han i kontakt med Brødremenigheden og blev grebet af denne bevægelses opfattelse af kristendommen. Dette førte til, at han i 1857 blev optaget i menigheden. Han opgav sit arbejde som sadelmager og begyndte med stor energi at dygtiggøre sig

Missionsstationen Frederiksdal, hvor Spindler frydede sig over det dejlige sted og de smukke omgivelser.

på en række områder: Gymnastik, svømning, tegning, sprog m. m., og han blev lærer på en opdragelsesanstalt.

Spindler var klar over, hvad han gik ind til, da han blev optaget i Brødre-menigheden. Han var bl. a. klar over, at han på et tidspunkt ville blive udsendt som missionær. Alligevel var det en ubehagelig overraskelse for ham, da han fik besked på, at han skulle være missionær i Grønland. Han skriver: »Jeg må tilstå, at det gav et gys i mig, da jeg læste navnet Grønland, som ville blive min fremtidige arbejdsplads. Men snart gik det op for mig, at det var en stemme fra min nådige Frelser, og at jeg ikke kunne stritte imod og snige mig udenom. Her-

ren hjalp mig og gjorde mig i stand til at sige ja. Jeg sagde ja uden lang betænkningstid i barnlig tillid til, at Herrens nåde ville være med mig, og jeg kom aldrig til at fortryde min beslutning« (Rosing, side 17).

Turen med sejskibet »Constance« fra København til Godthåb i 1864 tog knap halvanden måned, fra 20. april til 1. juni. Og på grund af storisen nåede han først sit bestemmelsessted, Frederiksdal ved Kap Farvel, den 30. august. Hans første indtryk af Frederiksdal var yderst positiv. Han skriver: »Jeg vænnede mig hurtigt til Frederiksdal, og det var jeg glad for. Jeg frydede mig meget over det dejlige sted og de smukke omgivelser.

Inden længe begyndte jeg at tegne og male landskaber. Jeg følte, at jeg kunne lide de elskelige grønlandere; og snart fornemmede jeg, at folk havde tillid til mig, og at de kunne lide mig. Dengang var menigheden i Frederiksdal meget vågen, aktiv og hengiven i kristendom; og nogle af medhjælperne for missionæren var i sandhed også meget opvakte, var gode kristne og var meget elskelige. I materiel henseende var beboerne i Frederiksdal uden tvivl de dygtigste af alle grønlandere« (Rosing, side 18).

Spindler fortæller i sin selvbiografi, at han kastede sig over indlæringen af det vanskelige grønlandske sprog med stor ihærdighed, og at han lærte kunsten i at ro kajak så godt, at han i virkeligheden blev bedre til det end mange grønlandere. Spindlers digtning er jo i sig selv et klart bevis på, at han beherskede det grønlandske sprog fuldt ud. At han virkelig var en god kajakroer, er også blevet bekræftet af en af hans samtidige. En unavngiven fanger fra Frederiksdal har berettet om det til stedets mangeårige overkateket Josva Kleist (1879–1938), og denne beretning har Josva Kleist gengivet i »Qaammarsaatissiat« (Et oplysende skrift) i anledning af 200-året for Brødremeninghedens ankomst til Grønland i 1733. Fangeren beretter:

»Kaalinnuaq (lille, rare Karl) – sådan blev han kaldt på stedet – lærte at ro i kajak og var på det rene med, hvordan kajakken plejer at opføre sig i stille vejr og i stormvejr. I fangst var han i stand til at betjene sig af samtlige kajakredskaber: harpunen, lansens, blærespydet og fuglepilen. Han kunne vende rundt i

kajak ved hjælp af åren, harpunen, kaste-træet og ved hjælp af de bare hænder. Om vinteren var han med på sælfangst på et fangstområde mod vest. På denne tid af året kunne det ellers godt være betænkeligt for en europæer at være ude i kajak på dette område. Han plejede at være blandt dem, der roede længst ud mod vest; og det skete mere end én gang, at han var den første til at harpunere en sæl. – En aften på den anden side af nytåret kiggede han ind i huset hos os og sagde til mig: »Vil du være min ledsager i morgen, jeg skal på tjenesterejse til Nuuk.« (En boplads i den østlige ende af Prins Christian Sund, nedlagt omkring 1950, Chr. B.). Det var i mine velmagtsdage som kajakroer. Vi havde gjort klar til sælfangst undervejs. Det blæste norden ret kraftigt, så sigtbarheden var begrænset. Vi var kommet et godt stykke østover, da jeg så Spindler, der befandt sig sønden for mig, roende for fuld kraft for at harpunere en sæl. Inden længe havde han kastet sin fangeblære ud. Jeg roede hen til ham og så, at han var i færd med at hale en stor netside ind til sig. Da han havde anbragt den bag på kajakken, foreslog jeg ellers, at vi skulle flække den igennem og nøjes med at medtage noget af kødet, da det ellers ville blive sent inden vi nåede Nuuk.

Efter en dags ophold skulle vi afsted. Det blæste sydost; og da folk, der var nede at tage afsked, lod os forstå, at det ville blæse op, surrede Spindler netsiden, han skulle have med, fast bag på kajakken. Så stødte han fra land, og til stor morskab for folk på stranden lod han kajakken svaje stærkt fra side til side.

Ny Herrnhut efter den ombygning Spindler gennemførte 1877–1880. Foto: John Møller omkring århundredeskiftet. KNK, Landsmuseets billedsamling.

Mens vi roede vestover, blæste det mere og mere op, og da havvandet blev pisket så meget op, at man kun kunne se den øverste halvdel af fjeldene, mistede vi hinanden af syne; vi kunne kun kontakte hinanden ved råb. Vi var efterhånden nået til det område, hvor sydostens bølger og den modgående strøm dannede høje bølger; og jeg skulle lige til at benytte den forbigående sigtbedring til at råbe til ham, at det var godt klaret af en europæer, da der kom en brådsø og dækkede ham, – og langt om længe kom han til syne og red lige så elegant og sikkert på en bølge tæt foran mig.

Da stormen løjede af, og vi nærmede os Frederiksdal, talte vi om det storm-

vejr, vi var ude for. Spindlers kommentar var: »Det var vidunderligt at være ude i kajak i stormvejr.«

Det var en imponerende præstation, at Spindler havde fået en sådan færdighed i kajakroning i løbet af de 4 år, han var i Frederiksdal; for i 1868 blev han forflyttet til en anden missionsstation, nemlig Lichtenau, hvor han tog sig af undervisningen af unge grønlandere, der skulle være medhjælpere hos missionsnærerne. Igen i 1873 blev han forflyttet, denne gang til herrnhutstationen ved Godthåb. Han skulle være med til at restaurere missionsstationens hovedbygning samt være underviser for vordende missionsmedhjælpere. Han var ikke be-

gejstret for stationen ved Godthåb, som han betegnede som den kedeligste af missionsstationerne. Han var også i en periode stationeret ved Uummannaq i Godthåbsfjorden.

Valget af ægtefælle kunne foregå hos Brødremenigheden ved lodkastning; og det skete således, at Spindler fik en kvinde »tilsendt« som ægtefælle. Det blev et lykkeligt ægteskab. De var begge indstillet på at blive i Grønland, til han skulle gå af på grund af alder. Men grun- det fru Spindlers sygdom måtte opholdet i Grønland afbrydes i 1888.

Under sit ophold i Grønland beskæf- tige Spindler sig bl. a. med digtning. Resultatet af den side af Spindlers ar- bejde var en melodibog, som Brødre- menigheden udgav i 1876. Bogen har titlen: »erfniugkat nûtigdlit 105« (105 sange med noder) med undertitlen »ta- malânik imagdlit ilfniarfingne igdlunilo atortugssat«. (Med blandet indhold, til brug på undervisningssteder og i hjem- mene). Udgivelsen af denne meget ny- delige melodibog til undervisningsbrug og til hjemmebrug var i sig selv usæd- vanlig for tiden.

Spindler har selv skrevet 101 af de 105 sange og salmer i bogen, – efter 10–12 års ophold i Grønland! De 4 er skrevet af en anden kendt herrnhutmis- sionær og senere seminarielærer i Godt- håb Samuel Kleinschmidt. – Hoved- parten af salmerne og sangene fra denne bog er senere blevet optaget i den grøn- landske salmebog og i sangbogen. Spindler oplevede at modtage aner- kendelse for denne indsats for den grøn- landske kirke i så sent som 1914, idet

daværende provst for Grønland, Frede- rik Balle (1871–1939) sendte et brev til ham og takkede ham på præstekonven- tets vegne for hans smukke og indholds- rige salmer og sange. Af Spindlers lit- terære arbejde kan endvidere nævnes en troslære og en katekismus samt revision af bibelhistorien. Endelig har Spindler skrevet en tysk-grønlandsk ordbog på grundlag af Samuel Kleinschmidts ord- bog. Disse oplysninger stammer fra hans selvbiografi.

Af de 65 salmer af Spindler i den grønlandske salmebog, som sidst blev revideret i 1971, bærer de 41 signaturen »tysk/Sp.«, hvilket betyder, at salmen enten er oversættelse/gendigtning eller inspireret af en tysk salme, – svarende til de mange andre grønlandske salmer i den samme salmebog, som er gendigt- ninger eller inspirerede af Grundtvigs, Kingos, Brorsons eller andre danske digteres salmer. Når signaturen »Sp.« anvendes, må man så gå ud fra, at Spindler selv har digtet den pågældende salme.

Spindlers salmer dækker hele kirke- året. Mange af salmerne er særdeles yndede og synges flittigt den dag i dag såvel i kirke som i skole. Den omstæn- dighed, at Spindler var så fortrolig med den grønlandske hverdag og den grøn- landske tankegang, har udover den fulde beherskelse af sproget været en stor styrke i arbejdet med salmerne og sange- ne. Hans måde at udtrykke sig på er ægte grønlandsk, selv om visse udtryk naturligvis i dag kan virke forældede. Dette gælder også andre ældre salmer i salmebogen.

I denne artikel bringes enkelte eksempler på Spindlers digtning. Om disse vil jeg gerne sige, at gendigtning måske havde været den ideelle og den rigtigste løsning, i så fald ville jeg have overladt arbejdet til en anden. Men jeg har valgt at forsøge at omsætte digtene til dansk så nær den oprindelige ordlyd og rytme som muligt – dog uden rim, – selv om jeg er klar over, at resultatet kan komme til at virke lidt ubehjælpomt.

Flere af Spindlers morgensange hører til de grønlandske salmer, som synges mest. Blandt disse er »Ullaanngorpoq tassaaalerpoq«:

1. Oprunden er den lyse dag,
en dejlig arbejdsdag.
Nu takker jeg og priser Gud
for denne nye dag.
2. Jeg vender blikket op til dig,
vor Fader, med min tak,
fordi jeg vågned op igen
og føler mig så rask.
3. Vær nådig Gud, og vær hos mig,
gid du vil styrke mig.
Jeg beder dig bevare mig
i al min færd på jord.

En grønlænder, som selv havde kendt Spindler, fortæller i en artikel i anledning af 200-året for herrnhutmissionens oprettelse i Grønland, at Spindler til jul lavede en meget fin julekrybbe. (Jakob Eugenius, oversat her i tidsskriftet, side 298). Der er ingen tvivl om, at denne krybbe har været genstand for menighedens – særlig børnenes – store opmærksomhed, især når salmen »Qujallusi

qaagitsi, merlertunaa« blev sunget. Den dag i dag bliver salmen sunget hver eneste jul ved børnegudstjenesten juleaftensdag:

1. Kom her, børn, og tak jeres
  himmelske Far
og gå hen til krybben, hvor
  spædbarnet er,
og se på den dejlige gave til jer,
vor himmelske Far har skænket til os.
2. Et spædbarn så dejligt,
  uendelig skønt,
dog husvild som fattigste
  menneskebarn.
Betragt det, og mærk jer, hvem tror I
  han er?
Den højborne søn af den
  himmelske Far.
3. I halmen man lavede leje til ham,
som skal frelse alverdens syndere.
For ham kastede hyrderne sig ned
  på knæ,
de himmelske hærskarer jubled
  i sang.
4. Lad os alle frydes og lovprise Gud
og synge af hjertet som hærskarerne.
Lad takken så gå til vor Frelser
  og Gud,
lad glæden nu høres som englenes
  fryd.
5. Vor Frelser, vi sender vor tak
  op til dig,
vort indre er fyldt af en glæde så stor;
og gid vi må frydes evindeligt
  hos dig,
så glæden bevares i hele vort liv.

I den nyeste udgave af den grønlandske sangbog fra 1980 finder man 31 sange af Spindler. Enkelte af sangene findes både i sangbogen og i salmebogen. Spindlers stærke engagement i det grønlandske samfund og dets livsform giver sig meget tydeligt udtryk i hans forskellige digte, hvor han fremdrager inderste grønlandske følelser, og hvor han identificerer sig med landets befolkning ved at bruge »jeg«-formen, f. eks. når han henvender sig til fangerne. Det er værd at bemærke, at hans folkelige digte er ble-

vet til og kommet på tryk allerede i 1870-erne, medens tilsvarende digte af grønlandske digtere først blev til i begyndelsen af 1900-tallet. På baggrund af Spindlers fortrolighed med fangerlivet er det ikke mærkeligt, at han har hørt til dem, der bekymrede sig over fangererhvervets tilbagegang. En del af sine digte har Spindler skrevet til iørefaldende tyske melodier, f. eks. »Tipaat-sussinnaanngqaanga« til melodien »Ich weiss nicht, was soll es bedeuten«:

1. Jeg bliver så trist til mode,
når jeg tit tænker på,
at mine grønlandske landsmænd
har ændret sig totalt.
Jeg husker ellers klart nok
fra mine unge år,
at alle folk i Grønland
fik rigeligt af alt.
2. De ejede fartøjer
i meget store mængder.
De havde mange telte
af bedste kvalitet.
De samlede meget forråd
til vinterens forbrug.
Af spæk de havde masser;
og de havde det godt.
3. Men mange kære landsmænd
er ved at ændre sig.
De samler intet forråd
og lider megen nød;
de ejer intet fartøj,
de mangler dygtighed,
og deres levemåde
er ikke helt så god.
4. Det er jo netop grunden
til mit bedrøvede sind,
de fleste af mine landsmænd
er ramt af fattigdom.
Gid I må følge skikke,
som er af bedste slags.
Gid andres gode vaner
vil smitte af på jer.

Det vigtige i, at de unge oplæres i kajakeroning, har han givet udtryk for i et par digte, f. eks. i »Ataataga qinuvunga . . .«

1. Jeg beder dig, min kære far,
giv mig udstyr til fangst.
Betragt mig ikke som et barn,
jeg er jo voksen, snart.
2. At blive regnet for et barn
er jeg alt for stor til.
Lad mig begynde at gå på fangst
sammen med de voksne.
3. I flere nætter har jeg drømt,
at jeg var med på fangst,
og jeg kom hjem om aftenen
med en stor sæl på slæb.
4. Hver gang en fanger kommer hjem
med store dyr på slæb,
så plejer jeg at blive trist
af bar misundelse.
5. Jeg har jo længe øvet mig
i at ro i kajak.
Og kræfter er jeg ved at få,
mod har jeg i rigt mål.
6. Og derfor beder jeg dig, far,
giv mig udstyr til fangst.
Betragt mig ikke som et barn,
jeg er jo voksen, snart.

Fra Spindlers side foreligger der endvidere et digtcyklus eller et epos fra 1891, der skildrer grønlænderen Qajarnaq, der med sin familie modtog dåben hos herrnhuterne som de første. Det var i 1739. Ved dåben fik Qajarnaq navnet

Samuel. Efter de indledende vers, der handler om den hedenske tid, går han over til selve dåbshandlingen. I et andet afsnit i eposet fortæller Samuel sønnen Mathæus om sit tidligere liv som hedning og om den lykke, han føler efter at være blevet kristen. Sønnen lover faderen at være en god kristen. Det sidste afsnit fortæller om Samuels begravelse. – Herunder gengives afsnit IV, der handler om Qajarnaqs og hans families dåb:

1. Da vinteren var ved at rinde ud
hen mod slutningen af marts,
efter at herrnhutstationen var
grundlagt
sås et meget usædvanligt syn.
I retning af missionærernes hus
kom nogle elskelige mennesker
i deres pæneste tøj
og i stor taknemlighed.
2. Sandelig er der sket noget vigtigt;
der skal fejres en meget stor
og højtidelig begivenhed,
som er til megen glæde.
Qajarnaq og hele hans familie
vil indvies i den hellige dåb
og få den store lykke
fra Herren som dåbsgave.
3. I det indre af den lille kirke
var der gjort fint overalt.
At Herren var til stede,
fornemmedes virkelig,
da den forventningsfulde
forsamling,
som var hengiven overfor Jesus,
istemte en from salme
så vidunderligt smukt.

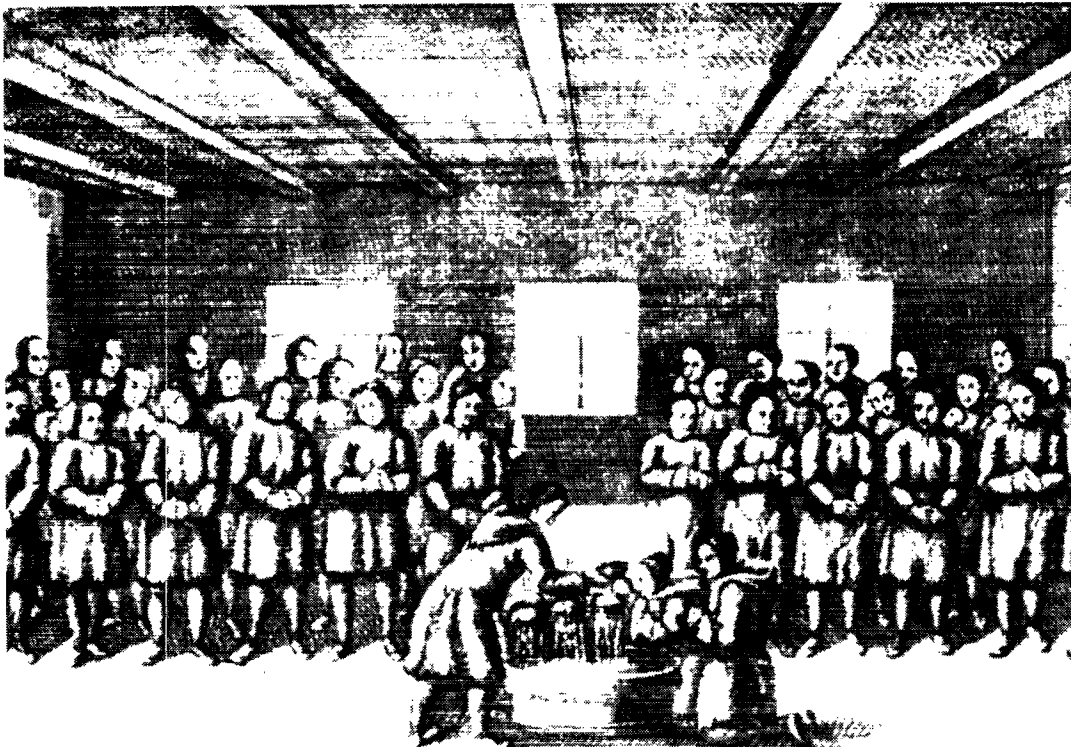

4. Særlig Qajarnaq og hans familie,
som virkelig var fine,
blev grebet af stemningen.
De skælved ligesom i deres indre;
de var henrykte i deres sjæle.
Deres hjerter var varme
og øjnene fulde af tårer.
5. Da missionærerne i kirken
rettede blikket imod dem
og gav sig til at tale til disse
og stille nogle spørgsmål,
svarede de velvilligt og begejstret
og lovede deres Gud og Frelser
at være gode kristne
i deres liv på jorden.
6. De lovede at være tro mod ham
og lytte til hans vilje.
De lovede at holde sig helt væk
fra djævelens fristelser.
Og alle mørkets gerninger
ville de ikke have med at gøre.
De ønskede at tjene
den gode Gud i himlen.
7. Og så sagde Mathæus til de fire,
at de skulle ned på knæ.
Hele forsamlingen blev stærkt
grebet,
da Mathæus døbte dem
i Gud Faders og Sønnens,
den korstfæstede, og Helligåndens
navn, hvorved de blev viet
til Gud Fader i himlen.
8. Og for dem, der modtog
deres dåb her,
bad han inderligt til Gud.
Og hans velsignelse i Jesu navn
var gjort med en sådan kraft,
at himmelen ligesom åbnedes,
jorden ligesom rystede.
Alle, der var til stede,
blev grebet af stor glæde.
9. Alle, der var i kirkerummet,
påvirkedes i den grad,
at de troende, der var til stede,
fik lyst til at blive døbt.
De var fulde af længsel efter dåben
og omvendelse fra deres synder
til deres egen Frelser,
som de ville være tro.
10. Som Gud sagde disse ord til sit folk
fra himlen for længe siden:
»Tro ikke, menneske, at mine ord,
der bliver talt til mit folk,
vil være aldeles uden virkning.
Du må vide, at mennesket
bør handle
ganske nøjagtig efter,
hvad Herren har befalet.«
11. Sådan er det også her i Grønland,
i Nuuk og dets bygder.
Man bør vide, at for kvinder
og mænd
gælder de samme regler.
Herrens tale har sin gode virkning,
resultatet ses nu alle vegne.
Herrens nåde og guds ånd
er nu mærkbare hos folk.

12. Som bekendt gror blomster bedst
i solskin.

Dette gælder også her;
thi grønlænderne, som bliver
grebet,

blir styrket i deres tro
og viser Gud deres hengivenhed
ved at leve efter hans befaling.
Nu lever de i lykke.
Lyset er kommet til dem.

Dåb i brødremenigheden i Grønland. Stik fra 1768 i brødremenighedens arkiv, Herrnhut.